

NEKE SOCIODEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE MALOLJETNIKA SANKCIONIRANIH U REPUBLICI HRVATSKOJ

Slobodan Uzelac

Originalni znanstveni članak

Odsjek za socijalnu pedagogiju
Fakultet za defektologiju, Zagreb

UDK: 343.9
Zaprimljeno: 01. 09. 1993.

Sažetak

Na dva uzorka ($N_1=2734$ i $N_2=661$) maloljetnika koji su u razdoblju od 1990. do 1992. godine u Republici Hrvatskoj sankcionirani zbog počinjenog krivičnog djela, autor analizira relacije između sedam sociodemografskih karakteristika maloljetnika i formi njihova kriminalnog ponašanja, s posebnim osvrtom na pojedina krivična djela protiv imovine. Analizom tablica kontingencije autor iznalazi svega tri od ukupno četrnaest parova varijabli i to: životna dob maloljetnika i vrsta glavnog krivičnog djela, pitanje da li su roditelji živi ili ne i vrsta glavnog krivičnog djela te školska sprema maloljetnika i vrsta glavnog krivičnog djela. Nisu pronađene statistički značajne relacije između sociodemografskih obilježja i pojedinih krivičnih djela protiv imovine. Dobivene rezultate autor razmatra u cjelovitom etiološko-fenomenološkom mehanizmu, pripisujući nepovoljne pomake u strukturi kriminalnog ponašanja kompleksnom, dinamičkom i dijalektičkom sklopu brojnih činitelja, među kojima posebno mjesto pridaje aktualnim ratnim zbivanjima i njihovim brojnim i raznovrsnim reperkusijama.

KLJUČNE RIJEČI: sociodemografske karakteristike, oblici kriminalnog ponašanja, maloljetni delinkventi, krivične sankcije

1. UVOD

Analiza dijela populacije maloljetnih delinkvenata koji je zbog svog kriminalnog ponašanja sankcioniran znači, zapravo, bavljenje onim segmentom ove populacije koji je, makar po formalnim kriterijima, takav da iziskuje najozbiljnije stručne i šire društvene intervencije. Različiti selektivni mehanizmi, a prije svega životna dob, i s time u vezi nedostatak krivične odgovornosti te načelo oportuniteta, imaju za posljedicu da je ovaj dio delinkventne populacije značajno manji od onoga koji ostaje izvan domašaja sankcija. Riječ je, međutim, o dijelu populacije koji u svemu transparentno reprezentira cjelokupnu populaciju, dajući pri tome glavnim značajkama populacije relativno lako uočljive parametre. Stoga je moguće konstatirati kako bavljenje "najgorim" dijelom delinkventne populacije znači bavljenje njome u cjelini ili makar bavljenje njome onakvom kakva će biti ne budu li se pravodobno poduzele adekvatne mjere i akcije usmjerene prema sprečavanju i suzbijanju delinkventnog ponašanja djece i maloljetnika. O mehanizmima koji selektiraju maloljetnike prema tipovima društvene reakcije na njihovo kriminalno ponašanje i posebno vrste krivičnih sankcija zbog takvog ponašanja provedena je svojevrstno opsežna studija za područje bivše SFRJ, u čemu je na adekvatan način participirala i populacija s područja Hrvatske, a u čemu su autori iz Hrvatske dali poseban doprinos (V. Kovačević i sur., 1974). Osim djece, osoba koje su u vrijeme

izvršenja djela mlade od 14 godina i stoga krivično neodgovorne, iz podataka koje prezentiraju ovi autori vidljivo je, na primjer, kako se i već pokrenuti krivični postupak obustavlja prema 17,6% maloljetnika. Dodamo li tome učestalo odbacivanje krivičnih prijava protiv maloljetnika temeljem načela oportuniteta, postaje jasnije zašto i koliko mali dio maloljetničke populacije biva sankcioniran.

Reprezentativnost sankcioniranog dijela delinkventne populacije upućuje na zaključak o korisnosti makar kratkog osvrta na neke rezultate istraživanja sociodemografskih karakteristika maloljetnika neovisno o tome da li su sankcionirani ili ne. Pri tome valja posebno podsjetiti na rezultate relativno novijih istraživanja provedenih u području Republike Hrvatske, bilo u cjelini, bilo u nekim manjim regijama.

T. Dobrenić i suradnici (1975) istražuju obiteljske prilike maloljetnih delinkvenata u Hrvatskoj. Slično istraživanje provodi P. Brajša (1973), analizirajući obiteljske prilike adolescenata asocijalnog ponašanja. V. Poldrugač i S. Uzelac (1980) istražuju neke socio-ekonomske karakteristike obitelji maloljetnih delinkvenata u Hrvatskoj, a Đ. Križ iste godine istražuje socijalnopatološke pojave u porodicama maloljetnih kriminalnih povratnika na području Hrvatske. Relacije između oblika poremećaja u ponašanju i obiteljskih prilika maloljetnih kriminalnih povratnika na području Hrvatske istražuje M. Grozdić (1984), a Lj. Mikšaj-Todorović (1988) istražuje porodične i ostale socio-